

10. Knowles M. S. The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy / M. S. Knowles. – Chicago: Associated Press Follett Publishing Company, 1980. – 400 p.
11. Knowles M. S. Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning / M. S. Knowles. – San Francisco, California : Jossey-Bass, 1984. – XXIV, 444 p.
12. Knowles M. S. Using learning contracts / M. S. Knowles. – San Francisco, California : Jossey-Bass Publishers, 1986. – XVI, 262 p.
13. Knowles M. S. The Adult Learner: A Neglected Species / M. S. Knowles. – 4th ed. – Houston, London, Paris, Zurich, Tokyo : Gulf Publishing Company, 1990. – 293 p.
14. Stubblefield H. W. Adult education in the American experience: From the colonial period to the present / H. W. Stubblefield, P. Keane. – San Francisco : Jossey-Bass, 1994. – XVIII, 397 p.
15. Knowles M. S. The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development (6th ed.) / Knowles M. S., Holton E. F., Swanson R. A. – Burlington, MA : Elsevier, Inc., 2005. – XII, 378 p.

РЕЗЮМЕ

И. М. Литовченко. Особенности андрагогической модели обучения по М. Ноулзу.

В статье определена концептуальная основа андрагогической модели М. Ноулза, раскрыта сущность Ноулзовских концепций принципов обучения взрослого человека, андрагогического процесса, самонаправленного обучения, обучения по контракту и обучения на протяжении жизни, которые легли в основу андрагогической модели.

Ключевые слова: андрагогическая модель, М. Ноулз, принципы обучения взрослых, андрагогический процесс, самонаправленное обучение, обучение по контракту, обучение на протяжении жизни.

SUMMARY

I. Lytovchenko. Features of m. knowles' andragogical model.

The article defines the conceptual base of M. Knowles' andragogical model, reveals the essence of M. Knowles' concepts of adult learning principles, andragogical process, self-directed learning, contract learning and lifelong learning which formed the foundation of the andragogical model.

Key words: andragogical model, M. Knowles, adult learning principles, andragogical process, self-directed learning, contract learning, lifelong learning.

УДК 37.014:330

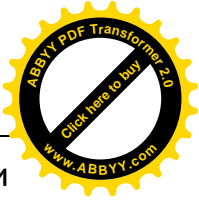
Л. С. Отрощенко

ДВНЗ «Українська академія
банківської справи НБУ» (м. Суми)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку вищої освіти Німеччини, а саме процеси інтернаціоналізації та глобалізації. Розглянуто основні форми й характеристики досліджуваних явищ: навчання німецьких студентів за кордоном, інтернаціоналізація змісту навчання, зростаюча ініціатива з підтримки міжнародних проектів, підвищення можливостей для вивчення іноземних мов.

Ключові слова: інтернаціоналізація, глобалізація, Німеччина, система вищої освіти.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується процесами глобалізації та інтернаціоналізації економіки, відкриттям кордонів, виникненням нових ринків, зростанням трудової міграції. Більшість країн світу переходить до ринкової економіки, демократизації й інформатизації суспільства, що утверджує ключову роль освіти у піднесенні економічного та соціального добробуту.

Національні системи освіти вступають в епоху неперервного реформування, головною метою якого є підвищення якості освіти у процесі зближення різних національних освітніх систем. За цих умов стає актуальним дослідження стратегій інтернаціоналізації та глобалізації національних систем вищої освіти.

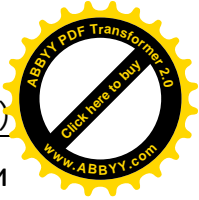
Важливе теоретичне і практичне значення має досвід Німеччини, яка була і залишається рушієм інтеграційних процесів у Європі і є третьою державою у світі за економічною потужністю та країною з однією з найкращих у світі системою вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз літератури з досліджуваної проблеми засвідчив, що особливості реформування національних систем освіти в контексті глобалізаційних процесів висвітлено у працях зарубіжних (П. Альтбах, М. Ван дер Венде, С. Каннігхем, Дж. Левін, Дж. Найт, Р. Робертсон, С. Увалік-Трумбік) та українських науковців (Н. Авшенюк, М. Борисова, В. Кремень, О. Лисова, В. Луговий, Л. Пуховська, А. Сбруєва). Водночас вивченню інтеграційних процесів у сучасному європросторі присвячено праці В. Байденка, О.І. Бражник, М.В. Ларіонової, О. Матвієнко.

Проблеми вищої освіти Німеччини стали предметом дослідження багатьох українських дослідників: Н. Абашкіної, А. Андрощук, Г. Андрощука, К. Бурми, Т. Вакуленко, Т. Зданюк, Т. Коваль, Т. Козак, А. Корнілової, К. Корсака, А. Кудіна, М. Кузякіної, О. Куліш, Т. Ляшенко, С. Михайлова, С. Павлюк, Л. Сакун, С. Синенько, В. Солошенко, А. Турчина, Н. Удовиченко та інших.

Відомі російські дослідники-компаративісти також досліджують ці проблеми, зокрема: В. Бауер, Ю. Бочарова, Ю. Владимиров, О. Ворожейкіна, А. Джурінський, О. Єгорова, О. Єльцова, Б. Зарицький, Э. Зеєр, Т. Моїсеєнко, О. Назарова, Д. Торопов, Т. Фуряєва, Р. Хісамутдінова та ін.

Мета статті – проаналізувати процесів інтернаціоналізації та глобалізації в системі вищої освіти Німеччини як чинники конкурентоспроможності країни на світовому ринку освітніх послуг.

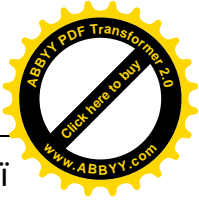
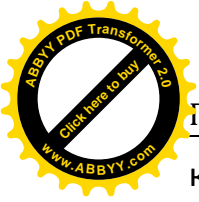
Виклад основного матеріалу. У суспільстві та економіці Німеччини відбуваються процеси, які виникають під впливом відносин з іншими країнами світу. Насамперед це стосується процесів *глобалізації* та *інтернаціоналізації освіти*.

Клаус Хюфнер зазначає, що перехід від державного регулювання до ринкових механізмів не можна розглядати поза процесом інтернаціоналізації вищої освіти Німеччини, що розпочався у 1999 р. у межах приєднання країни до Болонського процесу, орієнтованого на створення загальноєвропейського простору вищої освіти, а також відповідно до Загальної угоди про торгівлю послугами ВТО (GATS), у якій вища освіта розглядається як послуга, призначена для продажу [3, 97]. Не можна не погодитися з Джесікою Гут, яка відзначає, що, все, що відбувається сьогодні в університетському навчанні та викладанні Німеччини, в менеджменті й маркетингу освіти, в основному пов'язано з Болонським процесом або з імпульсами, які він викликав [1, 85]. На нашу думку, дуже корисним є досвід Німеччини, де вже кілька років у 22 вищих навчальних закладах працюють спеціальні консультанти з питань Болонського процесу. Ці фахівці надають поради та спостерігають за змінами. Результати узагальнюються HRK (Конференція ректорів і президентів вищої школи) та доводяться до відома інших вищих навчальних закладів для того, щоб вони також мали змогу отримати корисний досвід.

Щодо глобалізації, то у дисертаційному дослідженні Фаді Мозена знаходимо визначення глобалізації в економічному сенсі як «зростаюче переплетіння економік різних країн у торгових відносинах, процесів виробництва та фінансових трансакцій, а також відносно вільна мобільність факторів виробництва між економічними системами окремих країн» [6, 64].

Крім економіки, впливу глобалізації зазнають й інші сфери суспільного життя Німеччини, зокрема політика, освіта тощо. Так, у політиці посилюють міжнародні зв'язки між країнами. На зміну національним організаціям та інститутам приходять наддержавні системи, а також *зростає роль міжнародних керівних організацій*.

Щодо освіти, то, як зазначає Наукова рада Німеччини (нім. Wissenschaftsrat) у своїх рекомендаціях відносно інтернаціоналізації освіти

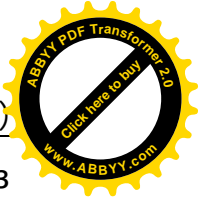

країни, вплив процесів глобалізації простежується в інтернаціоналізації освіти, яка «має два головні прояви: *навчання за кордоном та інтернаціоналізація змісту навчання*» [8, 41]. Такої ж думки дотримується Клаус Хюфнер, який зауважував, що «оцінити інтернаціоналізацію вищої освіти можна за двома показниками: за часткою іноземних студентів, які навчаються у Німеччині, а також за часткою німецьких студентів, які навчаються за кордоном» [3, 113]. За даними Федеральної статистичної служби, Німеччина – одна з найулюбленіших країн для навчання. Приблизно 250 000 іноземних студентів навчаються у німецьких вищих навчальних закладах. Це на 70% більше, ніж у 1995 році. Зараз більше ніж кожен десятий студент у Німеччині – іноземець, переважно зі Східної Європи та Китаю. У рейтингу найбільш популярних для навчання країн Німеччина посідає третє місце після США та Великої Британії. Із загальної кількості у 2,73 мільйона студентів світу, що навчаються за кордоном, частка німецьких студентів становить 9,5% [2, 121, 128].

Такий успіх німецька вища школа зробила завдяки спільним зусиллям ВНЗ і політиків країни. Разом з вищими навчальними закладами Німеччини уряд країни кілька років тому розпочав у світі кампанію з метою пропаганди німецьких ВНЗ. Крім того, багатоо університетів і спеціальних вищих шкіл за допомогою держави почали засновувати за кордоном партнерські вищі школи, зокрема у Сінгапурі (Технічний університет Мюнхена (Technische Universität München)), в Каїрі (університети Ульма і Штутгарта (Universität Ulm, Universität Stuttgart)) і в Сеулі (Веймарська вища музична школа (Musikhochschule Weimar)). Основну відповідальність за ці зарубіжні ініціативи, як правило, бере на себе Німецька служба академічного обміну (DAAD), яка сприяє обміну студентами й науковцями у всьому світі. DAAD має власні відділення, викладачів або об'єднання колишніх стипендіатів служби у понад сотні країн світу. DAAD також ініціювала заснування відділень при німецьких ВНЗ, де викладання ведеться іноземною мовою (найчастіше англійською) [2, 129].

У межах *інтернаціоналізації вищої освіти Німеччини* простежуються такі тенденції розвитку вищої освіти країни:

- *орієнтація структури та змісту навчальних планів і програм на міжнародні перспективи.* Так, згідно зі статистичними даними, з 1998 року у німецьких університетах і спеціальних вищих навчальних закладах уведено близько 400 нових спеціальностей міжнародного зразка;

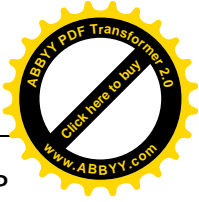
- *зростаюча ініціатива з підтримки міжнародних проектів з метою обміну досвідом щодо забезпечення якісної освіти у ВНЗ.* Як зазначає Клаус Хюфнер, німецькі ВНЗ, особливо FH (спеціальні вищі школи), упровадили низку спільних програм з іншими європейськими ВНЗ, задовольняючи потреби міжнародного співробітництва [3, 113]. Варто зазначити, що Німеччина є активним учасником таких відомих європейських програм зі сприяння освіті протягом життя, як Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Jean Monnet, Carlo-Schmid-Programm та інших;

- *зростаюча мобільність студентів за рахунок навчання та практики за кордоном.* Однак варто зауважити, що навчання за кордоном поки що не користується широкою популярністю серед німецьких студентів. За даними Клауса Хюфнера, у 1999 році за кордоном навчалося близько 45 600 німецьких студентів (близько 2,4% від загальної кількості студентів), з яких понад ніж 40% виїхало у Великобританію і близько 35% – у ближні країни ЄС: Австрію, Францію та Швейцарію [3, 114]. Важливим кроком уряду Німеччини щодо навчання студентів за кордоном є ініціатива BMBF (Федерального міністерства освіти та досліджень), яке має на меті до 2015 року подвоїти кількість студентів, які навчаються та проходять практику за кордоном. У рішенні BMBF зазначено, що кількість програм з обміну студентами між ВНЗ-партнерами має бути збільшена до 5000 щорічно [5, 7]. Як зазначає Анетте Шаван (Anette Schavan), керівник Федерального міністерства освіти та досліджень, «навчання за кордоном сприяє вивченню на власному досвіді Європи у всій її різноманітності та єдності» [4, 31];

- *підвищення можливостей для вивчення іноземних мов, особливо англійської, яке реалізується не лише під час інтенсивного вивчення іноземних мов у ВНЗ, а також під час проходження практики та навчання за кордоном у рамках обміну між ВНЗ-партнерами та отримання подвійного диплома;*

- *впровадження національних рамок кваліфікацій з урахуванням головних принципів міжнародних рамок кваліфікацій.*

Слід зазначити, що 21 квітня 2005 року HRK, BMBF у взаємодії з Конференцією міністрів культури розробили та ухвалили документ «Кваліфікаційні рамки для німецьких дипломів про закінчення вищої освіти», в якому зазначаються такі здобутки їх створення:

1. Більша прозорість, зрозумілість і краща порівнянність спеціальностей, які пропонуються у країні та за її межами, завдяки:

- чіткому роз'ясненню профілів кваліфікацій;
- визначенню початкового та кінцевого пунктів навчання;
- роз'ясненню альтернативних напрямів навчання, співвідношення кваліфікацій між собою та можливостей для розвитку в освітній системі.

2. Покращена інформація для зацікавлених у навчанні та роботодавців.

3. Підтримка оцінювання та акредитації завдяки визначенню пунктів рекомендацій.

4. Полегшення розробки навчальних планів і програм.

5. Покращана порівнянність кваліфікацій у європейському та міжнародному контекстах [7, 3].

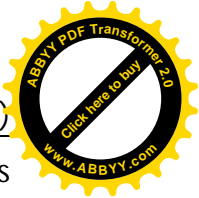
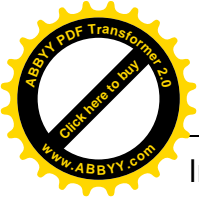
Зазначений документ розроблено для закладів вищої освіти, він визначає загальні знання, здібності, компетентності та деякі формальні аспекти, які необхідні для кваліфікаційних рівнів бакалавра, магістра та доктора наук.

Висновки. Вивчення німецького досвіду інтернаціоналізації та глобалізації освіти утверджує в думці, що протягом останніх десятиліть розвиток вищої освіти у країні стає об'єктом і предметом державної політики, спрямованої на розв'язання конкретних внутрішніх політичних, соціальних і фінансових проблем.

Отже, вивчення досвіду реформування вищої освіти Німеччини в умовах глобалізації та інтернаціоналізації соціальних процесів у Європі та світі, створення загальноєвропейського освітнього простору позитивно вплине на реформування освітньої системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гут Д. Болонський процес: вплив реформи вищої освіти на структуру та організацію докторантури Німеччини / Д. Гут // Вища школа. – 2007. – № 3. – С. 85–94.
2. Факти про Німеччину. – Франкфурт-на-Майні : Societas-Verlag, 2008. – 192 с.
3. Хюфнер К. Управління та фінансування вищої освіти в Німеччині / К. Хюфнер // Вища школа. – 2005. – № 6. – С. 97–117.
4. Bildung für Europa // Impuls. – 2007. – № 1 (April). – S. 30–31.
5. Internationale Kompetenzen systematisch verankern. Aktuelle Entwicklungen in der Bildungspolitik. – Marktchancen sichern – personal international qualifizieren. – Bundesministerium für Bildung und Forschung. – 2008. – S. 6–7.
6. Mohsen F. Internetbasierte Lehr- / Lernmethoden für die wirtschaftswissenschaftliche Hochschulausbildung. Konzeption und prototypische

Implementierung am Beispiel eines Planspiels : Dissertation zur Erlangung des wirtschaftswissenschaftlichen Doktorgrades der wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der Universität Göttingen / F. Mohsen. – Göttingen, 2002. – 238 s.

7. Qualifikationsrahmen für Deutsche Hochschulabschlüsse. Zusammenwirken von Hochschulrektorenkonferenz, Kultusministerkonferenz und Bundesministerium für Bildung und Forschung. – 21.04.2005. – 14 s.

8. Wissenschaftsrat: Internationalisierung. – Bonn, 1992. – S. 41–57.

РЕЗЮМЕ

Л. С. Отрощенко. Интернационализация и глобализация высшего образования Германии.

В статье исследованы современные тенденции развития высшего образования Германии, а именно процессы интернационализации и глобализации. Рассмотрены основные формы и характеристики исследуемых явлений: обучение немецких студентов за рубежом, интернационализация содержания обучения, возрастающая инициатива по поддержке международных проектов, повышение возможностей для изучения иностранных языков.

Ключевые слова: интернационализация, глобализация, Германия, система высшего образования.

SUMMARY

L. Otroschenko. Internationalization and globalization of the German higher education.

In the paper modern trends of the German higher education system development – internationalization and globalization processes are investigated. The author considers main forms and characteristics of investigated phenomena, and namely: German students' studying abroad, internationalization of education content, growing initiative on international projects support, opportunities growth for the foreign languages study.

Key words: internationalization, globalization, Germany, higher education system.

УДК 371.4(75)

Л. М. Сірик

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ» В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

У статті розглянуто поняття «педагогічна технологія», його визначення і тлумачення американськими та вітчизняними дослідниками. З'ясовано сутність технологічного підходу до інноваційного навчання.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, інноваційне навчання, модель педагогічної діяльності, освітні процеси.

Постановка проблеми. Орієнтація освіти на розвиток особистісного потенціалу учня і студента змусили середню та вищу школи перейти на інноваційний етап їх функціонування. При цьому процес навчання має бути підпорядкованим основній меті освіти, спільній для української,